

Borgernes rolle i klima- og energiindsatsen

Sammenfatning af Inspirationsmøder om involveringen af borgerne i den kommende Klima- og energiplan for Kalundborg kommune

Udarbejdet af Agenda 21-rådet i Kalundborg kommune

Juni 2010

Indledning

Kalundborg kommune skal have en Klima- og energiplan, som beskriver kommunens indsats i forhold til klima og energi. Det forberedende arbejde med Klima- og energiplanen blev påbegyndt i slutningen af 2009. I den anledning tog Agenda 21-rådet i Kalundborg kommune initiativ til afholdelsen af to Inspirationsmøder i foråret 2010. Agenda 21-rådet fungerer som en konstruktiv med- og modspiller for Kalundborg kommune i forhold til spørgsmål om bæredygtig udvikling, klima og miljø. Medlemmerne af rådet er lokale borgere, som vælges på et årsmøde.

Inspirationsmøderne blev afholdt i samarbejde med Kalundborg kommune. Med møderne har rådet ønsket at støtte en ”bottom-up” proces, hvor borgere og lokale foreninger fik mulighed for at komme med ideer og forslag til aktiviteter og virkemidler, som kan indgå i kommunens kommende Klima- og energiplan. Resultatet af møderne foreligger hermed i form af denne sammenfatning med tilhørende Idé-katalog (se bilag).

Sammenfatning og Idé-katalog overdrages til kommunen og politikerne i håbet om, at det vil kunne være til inspiration for det videre arbejde med Klima- og energiplanen – herunder især den del af planen, som vedrører inddragelsen af borgere og lokalsamfund i indsatsen for at fremme en bæredygtig omstilling gennem energibesparelser og vedvarende energi.

*Agenda 21-rådet i Kalundborg kommune
Juni 2010*

Mødet i Høng

Inspirationsmødernes form og indhold

Møderne blev afholdt d. 15. april 2010 på Høng Gymnasium og HF og d. 11. maj 2010 på Kalundborg Gymnasium og HF. Begge møder indledtes med et foredrag, som havde til formål at være til inspiration for den efterfølgende debat. I Høng fortalte energirådgiver Unnur Bisgaard fra SEAS-NVE om mulighederne for at spare energi i boligen, mens projektmedarbejder Anne Pedersen fra Projekt Energilandsbyen Hørslunde på Lolland (en del af projektet Mulighedernes Land) fortalte om, hvordan borgere og lokalsamfund kan involveres i indsatsen for at mindske energiforbruget og udledningen af drivhusgasser.

Møderne indeholdt også en orientering om formålet bag og arbejdet med Klima- og energiplanen. Derefter havde de fremmødte mulighed for at komme med deres ideer og forslag til indholdet af Klima- og energiplanen. Denne del af mødet var organiseret som en café-debat, hvor deltagerne kunne vælge mellem fire borde med hver et tema. De fire temaer var:

- Det bæredygtige lokalsamfund
- Energibesparelser i hjemmet
- Vedvarende energi i boliger og landsbyer
- Den bæredygtige Kalundborg kommune anno 2020

Fælles for alle grupper var følgende tværgående spørgsmål:

- På hvilke måder kan kommunens borgere, foreninger og lokalsamfund enkeltvis og i fællesskab bidrage til at mindske energiforbruget og udledningen af drivhusgasser?
- Hvordan kan kommunen gøre det nemmere for borgere, foreninger og lokalsamfund at handle energi- og klimarigtigt?

Ved Inspirationsmøderne deltog i alt ca. 35 borgere – heraf 6 gymnasieelever fra Kalundborg Gymnasium og HF. Diskussionen på møderne gav anledning til mange ideer, forslag og synspunkter. En samlet oversigt – ”Idé-katalog” – over alle ideer og forslag er vedlagt som bilag til denne sammenfatning. De følgende sider udgør Agenda 21-rådets sammenfatning af diskussionerne på Inspirationsmøderne.

De vigtigste anbefalinger til Klima- og energiplanen

Inspirationsmøderne havde fokus på spørgsmålet om, hvordan den kommende Klima- og energiplan bedst muligt kan sikre inddragelsen af borgere og lokalsamfund i indsatsen for at sikre omstillingen til en fossilfri energiforsyning og en reduceret udledning af drivhusgasser. Ideerne var mange, og vi vil her indlede med en oversigt over de vigtigste anbefalinger og forslag, som kom frem under møderne og Agenda 21-rådets efterfølgende diskussioner. Ideerne og anbefalingerne uddybes i de efterfølgende afsnit.

- Gennemfør pilotprojekter: Er gode til at udvikle metoder, som efterfølgende kan udbredes til andre steder i kommunen.
- Inddrag og engager lokale netværk af frivillige og ildsjæle: Kommunens foreningsaktive og lokale ildsjæle udgør en vigtig og unik ressource. Inddragelsen og engageringen af disse netværk bør udgøre en hjørnesteen i tilgangen til at engagere kommunens borgere og lokalsamfund i klimaindsatsen.
- Bæredygtig udvikling handler ikke kun om klima og energi, men også om en langsigtet og holdbar udvikling på det sociale område. I den sammenhæng står landdistrikterne med en stor udfordring. Derfor: Tænk kreativt og se den nødvendige omstilling til et fossilfri lavenergisamfund som en mulighed for at styrke lokalsamfundene. Tænk energibesparelser og lokal udvikling sammen – fx ved at sikre servicetilbud også i de mindre byer, så øget transport undgås.
- Frem lokale og fællesejede vedvarende energianlæg.
- Gør det så nemt for borgerne at handle energi- og klimavenligt som overhovedet muligt – revider lokalplaner og forvaltningspraksis.
- Styrk energirådgivningen til borgere, foreninger og mindre virksomheder
- Styrk lokalsamfundene og mindsk transporten gennem fremme af e-handel med afhentning af varer i de lokale butikker.
- Gennemfør en målrettet indsats for at reducere klimabelastningen knyttet til transport – fx transport, der knytter sig til fritidsaktiviteter.
- Synliggør de klima-initiativer, som allerede er gennemført af borgere, græsrodde og lokalsamfund – til inspiration for alle andre i kommunen.

Idéer til projekter og aktiviteter

I dette afsnit beskrives mere detaljeret seks af de ideer, som dels vandt bredest tilslutning på Inspirationsmøderne, dels blev udfoldet i særlig grad under gruppernes diskussioner.

1) Frem lokale vedvarende energianlæg baseret på fælles ejerskab (lav eller andele)

Det danske ”vindmølleeventyr” udsprang i høj grad af et stærkt engagement fra enkeltpersoner og lokalsamfund. I dag er investeringer i vindmøller stort set overtaget af de store energiselskaber. Der er behov for igen at fremme et lokalt baseret engagement i etableringen af lokale og vedvarende energianlæg. Dette vil dels fremme lokalsamfund og borgernes velvilje over for nye initiativer – lokalt medejerskab modvirker tendensen til lokal modstand mod nye anlæg.

Dels kan det være en måde at rejse kapital til investering i vedvarende energi – fx i form af andelsejede anlæg.

Blandt eksemplerne på lokale vedvarende energianlæg kan nævnes vindmøller, solcelleanlæg, solvarmeanlæg (fx i tilknytning til fjernvarmeværk), biogasanlæg, geotermisk varme, fælles jordvarmeanlæg og bølgeenergi.

Kommunen kan på forskellig vis fremme etableringen af decentrale, vedvarende energianlæg med lokalt ejerskab, fx:

- I samarbejde med lokale aktører/netværk at tage initiativ til møder om de lokale muligheder og den lokale interesse for at etablere vedvarende energianlæg
- Afholde konference/seminar for borgere, lokale foreninger mv. med oplæg om initiativer og erfaringer fra andre steder i landet (fx erfaringerne fra Samsø)
- Støtte lokale initiativer gennem rådgivning (fx i forhold til gældende regler på området), økonomisk støtte til afholdelse af seminarer og møder, hjælp til udformning af ansøgninger til fonde og danske eller EU-baserede støtteprogrammer for vedvarende energi mv.

2) Revider lokalplaner og forvaltningspraksis så det bliver nemmere at være grøn

En del af deltagerne i Inspirationsmøderne havde dårlige erfaringer med kommunens behandling af ansøgninger om etablering af private vedvarende energianlæg. Kommunens behandling af sagerne opleves som en barriere for at få igangsat nye projekter. Når borgerne indsender deres ansøgninger om etablering af et vedvarende energianlæg, oplever de at få et afslag på deres ansøgning, men ingen hjælp i forhold til at komme videre (fx ideer til ændringer i byggeplaner, som kan opfylde lovens krav). Kommunens muligheder for at yde decideret rådgivning til borgerne er af forvaltningsmæssige grunde begrænset. Kommunens opgave er at oplyse og vejlede, men ikke at fungere som egentlig byggeherrerådgiver. Derimod kan kommunen hjælpe borgerne ved at henvise dem til steder, hvor de kan få yderligere hjælp og rådgivning. Denne del af sagsbehandlingen bør styrkes – fx gennem udarbejdelse af en oversigtsguide til sagsbehandlere over ressourcer, som kan hjælpe i forbindelse med alternative grønne løsninger inden for byggeri og vedvarende energi. Guiden kan desuden gøres offentligt tilgængelig på kommunens hjemmeside.

Diskussionen på Inspirationsmøderne peger også på, at der er behov for at gennemgå lokalplanerne for på sigt at sikre, at disse ikke på en u hensigtsmæssig måde spænder ben for borgernes initiativer inden for energibesparelser og vedvarende energi. Desuden kan der være behov for en intern evaluering og diskussion af den eksisterende forvaltningspraksis i relation til borgernes ansøgninger om vedvarende energianlæg. Formålet med en sådan evaluering og diskussion skulle være at undersøge, om der er u hensigtsmæssigheder og – i givet fald – udvikle nye procedurer og retningslinjer, som i videst muligt omfang fremmer private initiativer inden for vedvarende energi.

Flere af de fremmødte efterlyste endvidere, at der stilledes strengere krav i Kommuneplanen og lokalplanerne til energieffektiviteten ved nybyggeri og større renoveringer. Dette er allerede indført med Kommuneplan 2009-2021 – et initiativ, som der altså synes at være opbakning bag blandt mange borgere.

3) Bedre energirådgivning af de enkelte husstande

Der udtryktes i flere af grupperne et ønske om bedre rådgivning af borgerne og de enkelte husstande mht. mulighederne for at reducere husstandens energiforbrug og klimabelastning. Mange efterspurgte i den forbindelse muligheden for at få en gratis termofotografering af ens eget hus med tilknyttet energirådgivning.

Dette peger på et behov for, at der etableres en bedre rådgivning af kommunens borgere. I den forbindelse ønsker Agenda 21-rådet at gentage vores tidligere opfordring til at der oprettes et Energi- og miljøkontor i Kalundborg kommune, som kan tilbyde private borgere, foreninger og mindre virksomheder gratis eller billig energirådgivning. Tilsvarende Energi- og miljøkontorer har allerede eksisteret gennem mange år i andre danske byer. En mulighed kunne være at indgå et samarbejde med Energitjenesten i Slagelse såvel som det lokale elselskab SEAS-NVE. Ud over at være et sted, hvor borgere kan henvende sig med spørgsmål, bør et Energi- og miljøkontor i Kalundborg også have en opsøgende og proaktiv rolle – fx ved at gennemføre lokale sparekampagner i samarbejde med kommunens andre aktører.

4) Revitaliser lokalsamfund og spar på transporten

Der fremkom en række forslag til, hvordan man kunne kombinere målsætningen om mindre energiforbrug og miljøbelastning med ønsket om at skabe mere liv i kommunens landsbyer. Forslagene handler især om, hvordan man kan reducere behovet for transport ved at flytte aktiviteter ud i landsbyerne, hvilket samtidig kan være med til at revitalisere landsbyerne. Blandt de mere konkrete forslag, som kom frem på møderne, kan nævnes:

- Udvikling af et handelskoncept, hvor man via internettet kan bestille varer, som leveres til den lokale butik, hvor man efterfølgende kan hente varerne. Med Postdanmarks lukning af de små posthuse er der mange steder blevet langt til nærmeste posthus. Det er derfor ikke længere så attraktivt at få pakker leveret via Postdanmark, da man risikerer at skulle køre langt for at hente en pakke. Her ville det være oplagt at bruge de små dagligvarebutikker i landsbyerne som central for levering og afhentning af bestilte varer. En sådan løsning ville på samme tid kunne spare transport til butikkerne i de større byer og støtte det lokale handelsliv.
- Der kan etableres forsøg med kontorfællesskaber for freelancer eller folk, som ofte arbejder hjemmefra. Dette kan være med til at reducere transporten mellem arbejde og bolig – og kan samtidig bidrage til at skabe stærkere relationer mellem landsbyens beboere.
- Bevarelse af lokale skoler, biblioteker og andre kulturtilbud udgør en forudsætning for fortsat at kunne holde liv i landsbyerne og de mindre byer. Lukning af yderligere skoler mv. vil – alt andet lige – indebære øget biltransport.

5) Indsats for at mindske fritidstransporten

Fritidssamfundet er meget ressourcekrævende. Dette gælder ikke mindst i forhold til persontransporten i forbindelse med fritidsaktiviteter, som i dag har samme omfang som transporten mellem hjem og arbejde. Her bør der gøres en fokuseret indsats for at nedbringe transporten.

Én mulighed kunne være at gennemføre et projekt i samarbejde med lokale sports- og idrætsforeninger. Formålet med projektet skulle være at mindske den transport, som relaterer sig til medlemmernes fritidsaktiviteter. Følgende er eksempler på konkrete ideer til aktiviteter:

- Bedre planlægning af sportsstævner o. lign. Fx tilrettelægge tid og sted på en måde, som mindsker behovet for transport til og fra stævnerne. Eksempelvis placere stævner på steder med god adgang til kollektiv trafik eller med start- og sluttidspunkter afstemt efter køreplanen for bus og tog.
- Fremme samkørsel, så færre forældre skal køre børnene til og fra træning og stævner. Samkørsel kan fungere som en måde at spare både energi og tid på. Det kan desuden være med til at fremme kontakten mellem borgerne i lokalsamfundet. Mens individuel transport åbenlyst giver en høj grad af individuel fleksibilitet, indebærer denne ”uafhængighed af hinanden” også løsere bånd mellem borgere.
- Samle stævner på tværs af sportsgrene. Fx afholde håndbold- og fodboldstævne samme dag og sted, så forældrene skal køre færre gange med deres børn (fx hvis sønnen går til håndbold og datteren til fodbold – eller omvendt).
- Nytænk det kollektive trafikudbud, således at der tilbydes en fleksibel service, som er tilpasset efter stævner. Dvs. i højere grad gøre den kollektive trafik behovsstyret. Hvis børnene selv har mulighed for at transportere sig til og fra sport, kan dette erstatte en stor del af forældrenes ”taxa-kørsel” med børnene.
- Bedre og mere sikre forhold for cyklister og gående. Fx etablering af flere cykelstier og fremme af muligheden for at kombinere cykel og bus.
- Afholde en konkurrence mellem kommunens sports- og idrætsforeninger om at mindske deres transport mest muligt. Konkurrencen kunne være med til at sætte fokus på problemet med den megen fritidstransport.

Ovennævnte kan eventuelt kombineres med andre initiativer til fremme af mindre transport og/eller miljøvenlige alternativer. Eksempelvis årlige ”vi-cykler-til-skole” kampagner for kommunens skoleelever eller tilbud til voksne om at deltage i kurser i energieffektiv kørsel.

6) Synliggør eksisterende initiativer i kommunen til inspiration for andre

Der er et behov for synliggørelse af de eksisterende initiativer til fremme af energibesparelser. Dette gælder såvel kommunikationen mellem kommunen og borgerne som kommunikationen mellem borgerne indbyrdes.

Rundt om i kommunen er der formodentlig mange, som på egen hånd har taget initiativ til at reducere deres energiforbrug – fx ved at efterisolere huset, installere vedvarende energikilder eller tilrettelægge den daglige transport på en energirigtig måde. Der er behov for, at disse initiativer synliggøres til inspiration for alle borgere i kommunen. ”De gode historier” viser, at det er muligt at gøre en forskel. Det er derfor vigtigt at formidle de positive historier og skabe gode rammer for erfaringsudveksling mellem borgere og foreninger. Én mulighed er at skabe en hjemmeside, hvor borgere, foreninger, mindre virksomheder og lignende kan præsentere deres egne tiltag – og hvor det samtidig er muligt for andre at komme i kontakt med disse ”ildsjæle” for at få gode råd eller udveksle erfaringer. Hjemmesiden kan evt. også rumme mulighed for at kommunens

håndværkere og mindre virksomheder kan præsentere deres løsninger inden for energibesparelser og vedvarende energi.

En hjemmeside kan dog næppe gøre det alene, men bør snarere indgå som en del af en bredere vifte af aktiviteter, som fremmer kommunikation om bæredygtige energi- og klimaløsninger. Af andre eksempler på aktiviteter kan nævnes: Afholdelse af offentlige møder, udarbejdelse af en ”guide” over ”klimavenlige” løsninger i Kalundborg kommune (fx et ”Klima-kort” over Kalundborg kommune) samt støtte til netværksdannelser mellem lokale ildsjæle, håndværkere og andre med viden og erfaring i forhold til energibesparelser og vedvarende energi.

Der er dog ikke kun behov for en styrkelse af kommunikationen internt mellem kommunens borgere og andre lokale aktører. Også kommunikationen mellem kommunen og borgerne kan forbedres. Især er der brug for at kommunen i endnu højere grad informerer borgerne om de ideer og hensigter, som ligger bag nye initiativer, der kan fremme en bæredygtig omstilling. En del af disse initiativer involverer konkrete ændringer i borgernes hverdagsliv, som mange umiddelbart kan opleve som generende. I sådanne tilfælde vil en succesfuld implementering derfor være afhængig af borgernes velvilje til at ændre adfærd – og af samme grund er det afgørende, at man som borger kan se ”den større mening med tingene”. Et konkret eksempel kunne være overgangen til det nye affaldssystem, hvor den langsigtede målsætning netop har været at gøre det muligt at udnytte det organiske affald til fremstilling af biobrændstof – men hvor det i høj grad var utilfredsheden med at skulle omlægge sine daglige ”affalds-vaner”, som indtog dagsordenen i den lokale debat. Her ville det have været med til at fremme borgernes forståelse og velvilje, hvis man fra kommunens og politikernes side i endnu højere grad havde fremhævet de tanker, som lå bag det nye affaldssystem.

Postulatet er her, at man kan motivere kommunens borgere til endda ganske betydelige adfændsændringer – forudsætningen er ”blot”, at man som borger dels oplever at have mulighed for at blive hørt i forbindelse med planlægningen af nye tiltag, som berører éns hverdag (dvs. borgerinddragelse i planlægningen), dels kan se ”den større mening” i de initiativer, der besluttet og gennemføres. Er en eller begge af disse forudsætninger ikke opfyldt, risikerer man at opleve en betydelig modstand fra borgerne, som i sidste ende kan forvandle et godt tænkt og velmenende tiltag til en decideret fiasko – hvilket hverken er til gavn for borgerne, kommunen eller miljøet.

Borgerinvolvering med fokus på netværk og proces

Vi vil afslutte denne sammenfatning med nogle mere overordnede betragtninger i dette og næste afsnit over, hvordan indsatsen for at involvere borgere og lokalsamfund tilrettelægges bedst og mest virkningsfuldt.

Rådet finder det afgørende, at Klima- og energiplanens borger-rettede initiativer i videst muligt omfang tager udgangspunkt i de lokale netværk, som allerede eksisterer rundt om i kommunen. En sådan tilgang ligger fint i tråd med selve grundtanken bag lokal agenda 21 og følger en moderne forståelse af, hvordan man lokalt kan skabe og understøtte holdbare forandringsprocesser.

Udgangspunktet er at se borgere, foreninger, organisationer, lokale erhverv og andre aktører som ressourcer og sparringspartnere i forhold til bæredygtig omstilling. Kommunen skal i den

sammenhæng indtage en rolle som facilitator, der gennem rådgivning, hjælp til netværksdannelse og økonomisk støtte kan understøtte lokale initiativer og forandringsprocesser. Herved kan allerede eksisterende ressourcer og netværk aktiveres i bestræbelsen på at nedbringe energiforbruget og udledningen af drivhusgasser. Der opnås på denne måde synergi-effekter, som gør det muligt at nå længere med begrænsede ressourcer sammenlignet med en indsats, der hovedsageligt bygger på at kommunen på egen hånd udvikler projekter og først derefter forsøger at gennemføre en involvering af borgerne. En netværks- og procesorienteret strategi for borgerinvolvering forudsætter dog, at kommunen i høj grad *også* ser sig selv som inspirator og facilitator og ikke kun som udøvende myndighed. Dette ligger dog i tråd med en generel forandring i de kommunale myndigheders rolle, som efterhånden har stået på gennem en del år. Annika Agger fra Roskilde Universitetscenter og Birgitte Hoffmann fra Danmarks Tekniske Universitet beskriver denne forandring på følgende vis i bogen *Borgerne på banen*:

En stadig større del af den offentlige styring sker i dag igennem brug af netværk (...). Det betyder, at mange flere og nye aktører fra såvel markedet som civilsamfundet bliver involveret i den offentlige styring end tidligere. Lokalt spiller virksomheder, foreninger, organisationer og borgere en stadig mere integreret rolle i de offentlige beslutningsprocesser. Dette sker bl.a. igennem dannelse af partnerskaber og andre former for netværk, hvor offentlige og private aktører går sammen om løsningen af samfundsmæssige opgaver. Resultatet er, at beslutninger i dag træffes i et komplekst sammenspil på en række forskellige beslutningsniveauer. (s. 33)

En anden af styrkerne ved den netværks- og procesorienterede tilgang til borgerinvolvering er, at chancerne for at initiativer og forandringer forankres i lokalsamfundet som blivende adfærdændringer er større, når disse udspringer af borgernes og andre lokale aktørers egne interesser og aktive deltagelse. På denne måde kan sikres både mere holdbare og gennemtænkte løsninger såvel som en større oplevelse af medejerskab blandt de lokale borgere, foreninger, småerhverv og lignende.

Følgende skitseres nogle af delementerne i en netværks- og procesorienteret tilgang:

- Indsaml borgernes egne ideer og synspunkter: Afholdelse af borgermøder såsom Agenda 21-rådets Inspirationsmøder er blot én måde at indhente borgernes egne ideer på. Andre metoder kan være at afholde møder med lokale foreninger, gennemføre en spørgeskemaundersøgelse, tage ud og møde borgerne på gaden eller i butikker, etablere en hjemmeside med mulighed for at borgerne kan komme med deres ideer mv.
- Kortlægning af lokale aktører og netværk: Identificer aktører og allerede eksisterende lokale netværk og initiativer med henblik på at understøtte disse og måske udbrede dem til kommunen som helhed.
- Invitere til dialog og samarbejde: Fx invitere lokale foreninger og småerhverv til et møde og en diskussion af, hvilke initiativer der kan sættes i gang – og hvordan kommunen i samarbejde med de lokale aktører kan understøtte realiseringen af disse initiativer.

Det er klart, at set fra et snævert forvaltningsmæssigt synspunkt kan den netværks- og procesorienterede tilgang synes besværlig og ressourcekrævende. Dels er man nød til at bruge en del kræfter på at opsøge og komme i kontakt med lokale netværk, dels indebærer en reel inddragelse af de lokale netværk i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af projekter en betydelig

indsats i form af dialog og møder. Til gengæld opnås en langt større sandsynlighed for at de initiativer, der gennemføres, bliver succesfulde og fører til reelle og blivende resultater. I det lange perspektiv vil en indsats baseret på inddragelse af og støtte til netværk i form af borgere, foreninger, småerhverv og andre lokale aktører kunne lønne sig.

Gennemfør pilotprojekter – og spred erfaringerne

Flere af grupperne på Inspirationsmøderne var inde på, at man i den kommende Klima- og Energiplan burde lægge op til at gennemføre et antal pilotprojekter, som kunne fokusere på forskellige dele af klima- og energiområdet (fx transport, husholdningernes elforbrug, decentral vedvarende energiproduktion mv.). Pilotprojekterne kan alternativt tage udgangspunkt i et lokalområde – fx en landsby eller en del af Kalundborg by.

Pilotprojekterne skal tilrettelægges og gennemføres gennem et tæt samarbejde med borgerne og andre aktører i lokalområdet. Erfaringerne fra pilotprojekterne kan så efterfølgende overføres til andre dele af kommunen og/eller andre projekter. Pilotprojekterne har således som et delmål at udvikle og lave forsøg med nye typer af initiativer til at mindske borgernes energiforbrug mv.

Af eksempler på projekter, som tager udgangspunkt i et lokalområde, kan nævnes *Projekt Energilandsby Horslunde* på Lolland og det lokale klima-initiativ *2100.nu* på Østerbro i København. Sidstnævnte har i øvrigt for nyligt indgået et samarbejde med virksomheden *Move About* om at tilbyde beboere og virksomheder på Østerbro elbiler på delebasis. Københavns kommune støtter initiativet gennem bl.a. gratis ladepladser og gratis parkering for dele-elbilerne på kommunens parkeringsarealer.¹

På Østerbro i har det lokale klima-initiativ *2100.nu* etableret en delebilsordning med elbiler i samarbejde med bl.a. Københavns kommune og firmaet *Move About*. Kunne noget tilsvarende være en ide i Kalundborg kommunes større byer?

¹ Læs mere om *Energilandsby Horslunde* på Lolland kommunes hjemmeside www.lolland.dk og om *2100.nu* på hjemmesiden www.2100.nu

Bilag: Idé-katalog fra Inspirationsmøderne

Nedenfor præsenteres på overskriftsform de idéer og forslag fra borgerne, der deltog på Inspirationsmøderne om klima og energi i Høng d. 15. april og Kalundborg d. 11. maj 2010.

Den 15. april 2010 på Høng Gymnasium

Deltagere: 15 borgere (ingen gymnasieelever) + medlemmer fra Agenda 21 Rådet

Bæredygtigt Lokalsamfund

- logistik (forbind nethandel + lokalebutik)
- foreningsamarbejde (under et tag/færre tage)
- ny teknologi (teknologi/fritid/information)
- kommune/forening/organisationer/lokalsamfund
  - programmer på kommunens hjemmeside
- kultur/biblioteker/skoler
- vertikale haver (vedhæftet et udklip med et manifest for den Vertikale Skov – Bosco Verticale)

Bæredygtigt Kalundborg Kommune anno 2025

- Bæredygtig energi
  - Indarbejdes i nye lokalplaner
    - Varme: fjern tilslutningspligt til fjervarme ved miljørigtig byggeri – fjern stavnsbindingen
    - Strengere krav til energieffektivitet af nye boliger og ved ombygning
- Bæredygtige fødevarer
  - Fremme økologi – kød og frugt/grønt
- Bæredygtig industri
- Bæredygtig byggeri
  - fjerne tilslutningspligt til fjernvarme ved miljørigtig byggeri (ikke kun ved lavt energiforbrug, men også hvis man har bæredygtigt alternativ)
  - sikre at lokalplanen ikke forhindrer energirigtige løsninger (fx solvarme og energieffektive vinduer)
  - tilskud fra kommunen (staten?) til energi- og miljørigtige tiltag
  - kommunen mere visionær i forhold til at starte pilotprojekter med nye energiformer i landsbyer, byer og lokalsamfund
  - fx en "brintlandsby"
  - involvere lokal industri
  - forsøg med bølgeenergi
  - strengere krav til boligens energieffektivitet (nybyggeri og renovering)
  - udnyt returvandet i fjernvarmen
  - opgradering af NV-banen (antagelse om stor pendling til/fra Kbh. i fremtiden)
  - udnytte nedbør/overfladevand på "egen matrikel" – gråt spildevand
  - oplysning
  - stille krav om at nybyggeri udnytter regnvand i lokalplanen
  - skove
  - bruge FSC eller lokalt produceret træ

- Udnytte gylle fra svineproduktion til produktion af metan

Energibesparelser i hjemmet

- spare energi = nedsættelse af CO₂ udslippet
- halver taps til opvaskemaskine, 55 grader. Vaskemaskine 30-40 grader
- sort/hvid udvendig beklædning på huset. Sort om vinteren, hvid om sommeren
- tøj kan luftes i stedet for vaskes
- gratis termofotografering, tak!
- "varme" farver på vægge (nedsætter temperaturen)

Vedvarende energi

- undersøg potentiale for omskiftning til vedvarende energikilder (geotermi, solceller, biomasse halm/flis, bølgeenergi)
- igangsæt forsøg med genvinding af varme i spildevand ved renovering af kloaknet (lægge rør i rør)
- problem med høj bevoksning i villahaver – skygger for solfangere på parcelhustage
- husstandsvindmøller – som i gamle dage, hvor det enkelte landbrug havde egen mølle
- CO₂-reduktion ved hjælp af skovrejsning – ikke kun nåletræer og pil, men blandet skov (rekreativ værdi)
- satsning på bioethanol – udnyt biomassen

Den 11. maj 2010 på Kalundborg Gymnasium og Hf:

Deltagere: 20 borgere, heraf 6 gymnasieelever + medlemmer fra Agenda 21 Rådet

Bæredygtigt Lokalsamfund

Forudsætningen for et lokalsamfund:

- Forudsætningen for et lokalsamfund
  - arbejdspladser
  - boliger
  - transportmuligheder
- Fællesskab – fælles aktiviteter og projekter
- Faciliteter for de unge
- Forskellige former for pilotprojekter, evt. med kommunen som tovholder
- Nødvendigt at tænke nyt i forbindelse med den kollektive trafik - samkørsel, lokaltrafik byggende på taxa
- Hurtigt bredbånd til alle i landdistrikterne
- Kontorfællesskab i landsbyerne for dem som har hjemmearbejdsplads
- Andelslandsbyssymbiose: Alle er medejer af det lokale varme og energiforsyning. Orienteret primært omkring et lokalt biogasanlæg
- Energireovering af husene. Fuld pakke. Dvs. med lån af midlerne. Lånene skal garanteres af staten.

Bæredygtigt Kalundborg Kommune anno 2025

- Problematisering: Udgør fjernvarmen i Kalundborg udelukkende ”spildvarme” fra Asnæsværket (fx også i sommerhalvåret)? Og kan det i så fald overhovedet svare sig at spare på varmemeforbruget i husstandene knyttet til fjernvarmen (set ud fra en målsætning om at reducere CO₂-udledningen)?
  - Peger på behov for afklaring og langsigtet planlægning (den kommende varmeplan)
- Bølgeenergi en mulighed i eller ud for Kalundborg fjord?
- Biobrændsel bliver en del af energiforsyningen i fremtidens transport. MEN vigtigt at det IKKE baserer sig på fødevarer, men på restprodukter (2. generation) – og også vigtigt, at produktionen af biomasse til bioethanol ikke sker på bekostning af dyrkning af fødevarer. Sidstnævnte ville ikke være bæredygtigt.
  - Er det muligt at høste noget af tangen på strandene i kommunen og benytte dette til fremstilling af bioethanol?
- Kommunikation: Behov for at kommunen og politikerne informerer borgerne bedre om de ideer og hensigter, som ligger bag initiativer, der kan fremme en bæredygtig udvikling – men som måske af borgerne umiddelbart opleves som generende (især hvis man ikke kender de tanker og langsigtede planer, som kan ligge bag). Overgangen til det nye affaldssystem (med sortering af bioaffald) blev nævnt som et godt eksempel på dette. Hvis man som borger kan se ”den større mening” med at ændringerne, har man nemmere ved at acceptere at skulle ændre sine vaner.
- Fritidssamfundet er meget ressourcekrævende – ikke mindst i forhold til fritidstransporten (som – en passant – i dag repræsenterer lige så stor en andel af persontransporten som den arbejdsrelaterede transport). Her bør der gøres noget. Fx i samarbejde med lokale sportsforeninger. Ideer:
  - Bedre planlægning af sportsstævner o.lign. – placere disse på en måde, som mindsker behovet for transport til og fra stævner.

- Fremme samkørsel, så færre forældre skal køre deres børn til og fra arrangementer. Også i det daglige, hvor mange børn sikkert bliver kørt enkeltvis til sport – og hvor det ville være mere energirigtigt at arrangere mere samkørsel.
- Samle stævner på tværs af sportsgrene – fx både håndbold og fodbold – samme sted, så forældrene skal køre færre gange med deres børn (fx hvis sønnen går til håndbold og datteren til fodbold – eller omvendt!).
- Nytænke det kollektive trafikudbud, således at der tilbydes en fleksibel service, som er tilpasset efter stævner – og gør det nemt for børn og unge selv at køre til og fra.
- Lave konkurrence mellem sportsklubber og idrætsforeninger om at minimere deres transport mest muligt. Kunne være en del af at sætte fokus på problemet.
- Kampagne for at få folk til at køre energirigtigt
- Fremme sparebevidstheden hos borgerne (fx gennem kampagner) – få folk til at tænke fra situation til situation ”er dette nu nødvendigt” og ”kan jeg gøre det mere energivenligt”. Fx i forhold til korte bilture, som ofte kan erstattes af cykel eller gang (hvilket tilmed giver motion).
- Fremme af biogas. Al gylle i kommunen skal udnyttes til produktion af biogas. Støtte etableringen af flere biogasanlæg.
  - Idé: Udnytte slammet fra Novo til bioforgasning, hvis dette er muligt.
- Overordnet: Tænk i baner af pilotprojekter. Dvs. afgrænsede, fokuserede projekter, som har til formål dels at afprøve forskellige tilgange til at engagere borgerne i indsatsen for at reducere udledningen af drivhusgasser, dels at høste erfaringer fra disse forsøg, som kan overføres til resten af kommunen. Pilotprojekter kan således udgøre eksperimentarier for udvikling af nye ideer og koncepter, som efterfølgende kan finde generel anvendelse i kommunen som helhed. Vigtigt, at disse projekter udvikles gennem tæt samarbejde og dialog med borgere og det lokale foreningsliv (for at sikre at projekterne forankres i lokale netværk såvel som at borgerne føler medindflydelse og ejerskab).
  - Pilotprojekterne kan opnå synlighed i de lokale medier og via mund-til-mund for på den måde at inspirere andre til en indsats.
  - Tage udgangspunkt i nogle af de lokalsamfund/foreninger o.lign., hvor der allerede er aktivitet at bygge videre på.
  - Fx i samarbejde med idræts- og sportsforeninger, gymnasier, lokale små-virksomheder/selvstændige o.lign.
- Indføje krav i lokalplaner om at nybyggeri skal bygges som lavenergi-byggeri (dette er en mulighed med den seneste ændring af planloven).
- Vigtigt at sikre undervisning og formidling af bæredygtighed i skoler og ungdomsuddannelser.
- Cykelkampagner for børn og unge (og voksne). Fx ”Vi-cykler-til-skole” kampagne.
- Intelligent hastighedsregulering ved skoler (for at fremme mere sikre skoleveje). Fx at man kun må køre 40 km/t i skoletiden – og 50 km/t uden for skoletiden.

Energibesparelser i hjemmet

- Idé med vendbare vægge, der kunne opmagasinere varme fra solen i udadvendt tilstand og vendes ind mod boligen, når der var behov for at udnytte den opmagasinerede varme.
- Idé med en energiven/veninde, så man kunne hjælpe hinanden med at finde frem til energisparemuligheder hos hinanden.
- Idé med at det skulle gøres lettere at få familiens boligbehov og bolig tilpasset. F.eks ved brug af delhuse, modulhuse, hvor værelse kunne kobles på eller af, transportable

enheder, boligen kunne udbygges med børnevogne, festvogne, køkkenvogne, eller omkostningerne ved at skifte bolig kunne minimeres.

- Der bør ikke være barrierer for initiativrige familiers investeringer i vedvarende energi – som eksempel, at det virker vanvittigt, hvis man ikke må udbygge sit solcelleanlæg, så det risikerer at dække mere, end boligens behov.
- Idé at unge af kommunen får udleveret en elskinne og solceller til drift af deres mobile kommunikationsudstyr – som en øjenåbner til dem om energirigtig adfærd.

Vedvarende energi

- "Guleroden er vigtig!" Der skal være en økonomisk fordel før der bliver investeret i VE (eksempelvis vindmøller på Samsø der giver økonomisk gevinst til andelshaverne)
- Selvom fx vindmøller tjener sig hjem i løbet af anlæggets levetid, så er den store engangsinvestering i starten en forhindring for mange. Her kunne en løsning være at oprette "andele".
- Holdningen hos de kommunale sagsbehandlere opleves som en barriere for at få igangsat VE-projekter. Når borgerne indsender deres ansøgninger om etablering af et VE-anlæg oplever de at få afslag til deres ansøgning, men ingen vejledning.
- Vigtigt at der er vejledning om VE til rådighed for borgerne for at opnå den rette motivation. Behov for et kontaktudvalg/klimaudvalg.
- Bølgeenergi kan ses som mere end en vedvarende energikilde – fungerer også som "kystsikring".
- Husstandsvindmøller er en mulighed. Der findes i dag mange nye forskellige former der ikke støjer eller reflekterer lys.
- Kommunen kunne yde støtte til dem der skifter til "grøn strøm"
- Biogas (små anlæg) kan forsyne et mindre antal ejendomme
- Jordvarme en mulighed (men problem at entreprenørarbejdet er en stor udgift)
- Når der vælges VE- løsninger skal det først og fremmest være en fleksibel løsning der giver mulighed for at skifte mellem de forskellige energiformer, der på den måde supplerer hinanden. Det skal være mindre enheder tæt på aftageren.
- Der skal også tænkes "komfort". Det må ikke være besværligt at leve med VE-løsningerne (ikke alle har "teknologien" som hobby eller synes det er dejligt at bruge tid og kræfter på at "hugge sit eget brænde"). Det skal være VE-løsninger der fungerer i en moderne hverdag.
- Biomasse. Der bliver behov for at tænke på bæredygtig skovdrift. Alle bør plante mindst et træ i deres levetid.
- Problem: tendens til individualisering – "what's in it for me?" - naboer blokerer for nye løsninger, hvis de ikke selv oplever en direkte fordel for dem selv.
- Det handler meget om løbende at skabe motivation ved at fortælle om de gode eksempler.
- Kommunen skal gøre meget mere for at fortælle "de gode historier", og arbejde for at motivere borgerne til at skifte til VE-løsninger. Det handler om en løbende indsats. Info på Internettet er ikke nok, der skal mere til. "Kommunikation er det dumme sted at spare".
- Brug de lokale medier, giv eksempler fra by og land, "ugentlige succeshistorier" og beskriv økonomien i de valgte eksempler.
- Benyt konkurrencer.
- Beskriv/synliggør hvad der findes af VE-pilotprojekter i kommunen, synliggør erfaringer med VE-løsninger så de kan deles borgerne imellem.